

Vergaderjaar 2004–2005

26 485

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Nr. 35

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 4 juli 2005

Met genoegen bied ik u, mede namens de Minister van Financiën en de Minister voor Ontwikkelingssamenwerking, de resultaten aan van de evaluatie over de ervaringen met MVO-vereisten in het financieel buitenland instrumentarium zoals ik heb aangekondigd tijdens het Algemeen Overleg van 15 juni jl.

Uit de evaluatie kan ik concluderen dat met invoering van de MVO-vereisten in het buitenlandinstrumentarium een goede stap is gezet. De eerste effecten zijn inmiddels zichtbaar en positief. De evaluatie bevat een aantal concrete aanbevelingen die ik van harte ondersteun. In 2007 zullen de effecten van de MVO-vereisten opnieuw worden geëvalueerd.

Achtergrond

In de brieven van de Staatssecretaris van Economische Zaken van 4 mei 2001¹ en 14 december 2001² is de Kamer geïnformeerd over het beleid inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) en het financieel buitenlandinstrumentarium. Hierin wordt verwezen naar invoering van MVO-vereisten in het financieel buitenland instrumentarium³ (zie bijlage 1 instrumenten). Dat wil zeggen dat in alle instrumenten verwezen wordt naar een inspanningsverklaring ten aanzien van de OESO-richtlijnen. Daarnaast worden in een aantal regelingen aanvullende MVO-vereisten gesteld op het gebied van 1) milieu 2) sociaal en 3) omkoping. De invoering van dit MVO-toetsingskader in het instrumentarium heeft in 2002 plaatsgevonden.

Twee jaar na invoering zijn de ervaringen met de uitvoering van dit MVO-toetsingskader in het financieel buitenland instrumentarium geëvalueerd⁴. Beoogd werd:

1. Na te gaan of de MVO-vereisten correct zijn ingevoerd in de verschillende regelingen van het financieel buitenland instrumentarium en
2. Inzicht te krijgen in wat de eerste ervaringen zijn van uitvoerders (FMO, EVD en Atradius) met de MVO vereisten.

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 26 485, in nr. 15.

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2001–2002, 26 485, in nr. 19 en nadien in nr. 22 (19 april 2002).

³ Het betreft de instrumenten ORET/MILIEV, EKV, SENOGOM, IFOM, RHI, TAOM, PESP, PSO, PSOM, PSB, BSE.

⁴ Tijdens het Kameroverleg van 7 juni 2001 en het Kameroverleg van 19 december 2001 over het beleid inzake MVO was dit toegezegd.

Het MVO-toetsingskader is bedoeld om in het instrumentarium een minimumgrens voor bedrijven neer te leggen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Daarnaast is het doel het bewustzijn van duurzaam ondernemen te vergroten onder de bedrijven die gebruik maken van het financieel instrumentarium. Overigens, het toetsingskader is als zodanig een klein onderdeel van het brede palet van MVO-beleid.

Samenvatting uitkomsten evaluatie¹

De evaluatie laat zien dat de invoering van de MVO-toets in het buitenland-instrumentarium een juiste en verantwoorde keuze is geweest. Alle bedrijven die een aanvraag indienen, moeten de toets in acht nemen en worden daarop beoordeeld. Het spreekt voor zich dat projecten niet worden goedgekeurd als duidelijk is dat een bij het project betrokken partij zich bijvoorbeeld schuldig heeft gemaakt of zal maken aan omkoping.

Ik kan op basis van de evaluatie concluderen dat het MVO-toetsingskader adequaat is ingevoerd in de verschillende regelingen. Er bestaat een groot draagvlak onder bedrijven om mee te werken aan de MVO-toets. Bij de beoordeling van de aanvragen zijn geen onregelmatigheden geconstateerd. Wel komt het voor dat aanvragen worden bijgestuurd. Dat wil zeggen dat door uitvoerders nadere vragen worden gesteld aan bedrijven indien getwijfeld wordt of er voldoende rekening is gehouden met de MVO-aspecten in een projectaanvraag.

De indruk is ook dat mede als gevolg van de invoering van de MVO-toets het MVO bewustzijn onder een grote groep midden- en kleinbedrijven is vergroot. Honderden bedrijven ontvangen bij de aanvraag de folder over de OESO-richtlijnen en informatie over aanvullende MVO-criteria op het gebied van milieu, sociaal en omkoping. Op deze manier wordt ook het draagvlak voor MVO vergroot en worden bedrijven direct betrokken bij het belang van duurzaam ondernemen.

Tot slot is gebleken dat op MVO getoetste projecten duidelijk eerste positieve maatschappelijke effecten met zich meebrengen in doellanden. Bedrijven zijn regelmatig bereid om meer te doen dan strikt noodzakelijk is op basis van de MVO-vereisten. Zo heeft een van Nederlandse overheidszijde ondersteund investeringsproject in de visverwerkingsector in China er toe geleid dat niet alleen de arbeidsomstandigheden van de werknemers van het project werden verbeterd, maar de aanpak dient nu ook als voorbeeld voor andere, soortgelijke andere projecten. Een landbouwproject in Vietnam heeft als positief neveneffect gehad dat de kinderen van de toeleverende boeren een algemene opleiding op het moederbedrijf kunnen krijgen.

Bovenstaande neemt niet weg dat ik op een aantal punten het MVO-toetsingskader wil verbeteren, mede op basis van opgedane praktijkervaring. De evaluatie bevat in dat kader de volgende actiepunten:

- Verbetering/verduidelijking van het toetsingskader, mede op basis van inmiddels opgedane praktijkervaring.
- Verbetering van de vindbaarheid/toegankelijkheid van het toetsingskader, via o.a. www.minez.nl en <http://www.internationaalondernemen.nl>.
- Meer transparantie over projecten waaraan de overheid steun heeft verleend.
- In 2007 opnieuw een evaluatie van het MVO-toetsingskader met een centrale plaats voor de MVO-effecten van ondersteunde projecten.

¹ De evaluatie is opgenomen als bijlage 2 bij deze brief.

Gezien de relatief recente invoering van de toets geeft de huidige evaluatie hiervan nog geen volledig beeld.

Bovengenoemde actiepunten ondersteun ik en passen uitstekend in mijn beleid inzake MVO en het inbedden ervan in de volle breedte van mijn beleid inzake internationaal ondernemen. De aanbevelingen zullen in de komende periode verder worden uitgewerkt en uitgevoerd in samenwerking met de uitvoerders en in overleg met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
C. E. G. van Gennip

INSTRUMENT	UITVOERDER
1. ORET: Ontwikkelingsrelevante Exporttransactie: financiering van een exporttransactie naar ontwikkelingslanden	FMO/NIO
2. EKV: Exportkredietverzekering: verzekering van een exporttransactie	Atradius DSB
3. SENO: Aanvullende EKV voor opkomende markten	Atradius DSB
4. GOM: Garantie Faciliteit Opkomende Markten: aanvullende EKV voor ORET-projecten	Atradius DSB
5. PSB: Programma Starters Buitenland: internationaal ondernemen strategie	EVD
6. IFOM: Investeringsfaciliteit Opkomende Markten: financiering van investeringen in opkomende markten	FMO
7. TRHI: Tijdelijke regeling herverzekering investeringen: herverzekering van een investeringstransactie in het buitenland	Atradius DSB
8. PESP: Programma Economische Samenwerking Projecten: haalbaarheidsstudies	EVD
9. PSO: Programma Samenwerking in Midden en Oost Europa: economische samenwerkingsprojecten	EVD
10. PSOM: Programma Samenwerking Opkomende Markten: proefprojecten in opkomende markten	EVD
11. BSE/ROF – TAOM	Inmiddels opgeheven Inmiddels opgeheven

De evaluatie van het MVO toetsingskader in het financieel buitenland instrumentarium

I. De evaluatie: doelstellingen en werkwijze

De evaluatie heeft als doel inzichtelijk te maken op welke wijze het MVO toetsingskader is ingevoerd in het financieel buitenlandinstrumentarium en hoe de uitvoeringsorganisaties (EVD, FMO en Atradius) het MVO toetsingskader in de praktijk ervaren. Ook is gekeken naar de ervaringen van het bedrijfsleven, NGO's en andere relevante stakeholders. Overigens beoogt de evaluatie geen uitspraak te doen over het MVO gedrag van bedrijven waaraan financiële steun wordt verleend. Gelet op de recente invoering van de toets is dat nu nog niet mogelijk.

De evaluatie is uitgevoerd door een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de Ministeries van Economische Zaken, Buitenlandse Zaken en Financiën. Tijdens de evaluatie zijn de uitvoerders (EVD, FMO en Atradius), bedrijven, NGO's en andere betrokkenen geconsulteerd.

Om voornoemde doelstelling te bereiken, is voor de volgende werkwijze gekozen:

Eerst is een bronnenonderzoek uitgevoerd dat bestond uit een korte analyse van de ingevoerde MVO vereisten in de verschillende instrumenten. Hier is gekeken naar de MVO vereisten in de algemene voorwaarden, aanvraagformulieren en tenderinstructies, de jaarrapportages en beschikbare dossiers bij de uitvoerders. Na deze deskresearch is een vertaalslag naar de praktijk gemaakt. Hiervoor zijn gesprekken gevoerd met de uitvoerders en is een korte enquête onder het bedrijfsleven en andere stakeholders gehouden. Tot slot zijn de bevindingen getoetst tijdens een ronde tafel bijeenkomst met alle partijen (uitvoerders, bedrijven en maatschappelijke organisaties).

In hoofdstuk II zal eerst kort worden ingegaan op de inhoud van het MVO toetsingskader zelf. In het tweede deel worden vervolgens de bevindingen van de evaluatie uitgewerkt. De conclusies worden in het laatste deel beschreven waarbij ook de aandachtspunten die verder actief zullen worden opgepakt.

II. Het MVO toetsingskader: doelstelling en inhoud

De doelstelling van de invoering van een MVO toetsingskader in het financieel buitenlandinstrumentarium is het stimuleren van het internationaal opererende bedrijfsleven om invulling te geven aan haar internationale maatschappelijke verantwoordelijkheid. Daarnaast is het MVO toetsingskader bedoeld om op het terrein van MVO een minimum niveau te garanderen bij projecten waarbij overheidssteun betrokken is.

Het MVO toetsingskader¹ kent twee elementen:

1. Een inspanningsverklaring m.b.t. de OESO-richtlijnen

Bedrijven dienen een inspanningsverplichting tot toepassing van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (hierna de OESO-richtlijnen) aan te gaan als zij gebruik willen maken van het financieel buitenlandinstrumentarium. Een ondernemer moet schriftelijk verklaren kennis te hebben genomen van de richtlijnen en zich te zullen inspannen deze naar vermogen in de onderneming toe te passen, indien hij in aanmerking wil komen voor financiële ondersteuning. Onderwerpen als kinderarbeid, dwangarbeid, mensenrechten, milieu, corruptie, mededinging, belastingafdracht en consumentenbescherming zijn in de richtlijnen opgenomen. Onvoldoende naleving van deze inspanningsverplichting kan

¹ Zoals vastgelegd in de Kamerbrief van 4 mei 2001.

aan de orde worden gesteld bij het Nationaal Contactpunt voor de OESO-richtlijnen.

2. Aanvullende MVO-vereisten

Niet alle onderdelen van de OESO-richtlijnen lenen zich voor uitwerking in algemeen toepasbare criteria voor instrumenten gericht op export en investeringsbevordering. Daarom is destijds besloten om op de terreinen van milieu, sociaal en omkoping concrete ingangseisen te hanteren. Het niet voldoen aan deze MVO vereisten bij aanvraag betekent dat ondersteuning niet wordt verstrekt. Wanneer geconstateerd wordt dat deze vereisten niet worden nageleefd tijdens uitvoering van een project of blijkt dat de ondersteuning is gebaseerd op onjuiste gegevens die door de aanvrager zijn verstrekt, wordt de ondersteuning ingetrokken of anderszins bijgestuurd. Hierbij gelden de volgende criteria:

- **Milieu: toelichting op criterium:** Onderkend wordt dat er redenen zijn voor een gedifferentieerde toepassing. Deze redenen houden verband met verschillen in de mate van beïnvloedingsmogelijkheden, de mate van internationale concurrentie en de evenredigheid tussen de MVO-eisen en de gevolgen voor de administratieve lastendruk. Bij de beoordeling van milieuaspecten is aanvankelijk voor een aantal instrumenten uitgegaan van Nederlandse normen¹. Echter, in de praktijk worden waar mogelijk en afhankelijk van de regeling, tegenwoordig ook EU of internationale normen gehanteerd (zie toelichting hoofdstuk III.1).
- **Sociaal: toelichting op criterium**
Hierbij wordt aangesloten bij de ILO «Declaration on fundamental principles and rights at work» met betrekking tot fundamentele arbeidsnormen en de door Nederland op dat terrein geratificeerde Verdragen. Het gaat om het verbod op kinderarbeid, het verbod op gedwongen tewerkstelling, het recht op vrije vakvereniging en onderhandeling en het verbod op discriminatie op de werkplek. Wel werd onderkend dat lokale wet- en regelgeving in het betreffende land naleving zou kunnen verhinderen.
- **Omkoping: toelichting op het criterium**
Aanvragen worden niet goedgekeurd indien er bij de uitvoeringsorganisaties gegronde vrees bestaat dat de aanvrager met het oog op de verkrijging van de ondersteuning dan wel bij het uitvoeren van de te ondersteunen activiteiten omkoping in de zin van de artikelen 177 en 177a, juncto 178a van het Wetboek van Strafrecht heeft gepleegd respectievelijk zal plegen. Tevens zal ook worden opgetreden indien bij de uitvoering van ondersteunde activiteiten blijkt dat omkoping heeft plaatsgevonden.

¹ Kamerbrief van 4 mei 2001.

² Per regeling gaat het om de volgende doelstelling en uitvoeringsorganisatie:
 ORET: Ontwikkelingsrelevante Exporttransactie: financiering van een exporttransactie in ontwikkelingslanden; FMO/NIO
 EKV: Exportkredietverzekering: verzekering van een exporttransactie; Atradius DSB
 SENO: Aanvullende EKV voor opkomende markten; Atradius DSB
 GOM: Garantie Faciliteit Opkomende Markten: aanvullende EKV voor ORET-projecten; Atradius DSB
 PSB: Programma Starters Buitenland: internationaal ondernemen strategie; EVD
 IFOM: Investeringsfaciliteit Opkomende Markten: financiering van investeringen in opkomende markten; FMO
 TRHI: Tijdelijke regeling herverzekering investeringen: herverzekering van een investeringstransactie in het buitenland; Atradius DSB
 PESP: Programma Economische Samenwerking Projecten: haalbaarheidsstudies; EVD
 PSO: Programma Samenwerking in Midden- en Oost-Europa: economische samenwerkingsprojecten; EVD
 PSOM: Programma Samenwerking Opkomende Markten: proefprojecten in opkomende markten; EVD.

Onderstaande tabel geeft aan welke elementen van het MVO-toetsingskader bij welke instrumenten in 2002 zijn ingevoerd.²

Tabel: Incorporatie van het MVO-beleidskader in de verschillende instrumenten¹

	OESO richtlijnen	Milieu	Corruptie	Sociaal
Export				
ORET/MILIEV	X	X	X	X
PSB (zie bij toelichting A)	X	X	X	-
EKV (zie bij toelichting B)	X	X	X	-
SENO/GOM (zie bij toelichting C)	X	X	X	-
Investerings				
IFOM	X	X	X	X
TRHI	X	X	X	X

	OESO richtlijnen	Milieu	Corruptie	Sociaal
Samenwerking				
PESP	X	X	X	X
PSO	X	X	X	X
PSOM	X	X	X	X

NB: relevantie van het MVO-aspect is per instrument aangegeven met x (toetsingsaspect), of – (niet als toetsingsaspect gehanteerd)

¹ TAOM niet opgenomen: per 1-1-2005 komen te vervallen; BSE niet opgenomen, onderdeel ROF is in 2003 ingetrokken [kent sinds 2003 een 0-budget].

Toelichting

Zoals in 2001 aan de Kamer is uiteengezet, zijn er goede redenen voor een gedifferentieerde toepassing van de MVO toetsingscriteria in de diverse financiële regelingen (immers de instrumenten verschillen in mindere of meerdere mate van elkaar). De eerste reden is het verschil in mogelijkheden voor de overheid om het MVO-gehalte van projecten te beïnvloeden. Bij bijvoorbeeld een aanvraag om herverzekering van een transactie in het kader van een definitief vastgesteld project kan de overheid minder invloed uitoefenen dan wanneer zij opdrachtgever is van een mede-financieringsprogramma voor investeringsprojecten. De tweede reden betreft het verschil in mate van internationale concurrentie dat zich, al naar gelang het gaat om projecten op het gebied van export, investeringen en samenwerking, voordoet voor ondernemers. De derde reden betreft de wenselijkheid om de met het MVO-toetsingskader gepaard gaande administratieve lasten/kosten in redelijke verhouding te laten staan met de financiële omvang van de te ondersteunen projecten.

A. In PSB zijn geen specifieke criteria opgenomen omdat het hier gaat om beperkte subsidiebedragen en de projecten voor 80% uitgevoerd worden op de Europese Markt waar het risico op onverantwoord maatschappelijk gedrag beperkt aanwezig is.

B. Voorts zijn sociale criteria niet opgenomen in het exportkredietverzekeringinstrumentarium (EKV en SENOGOM). De reden hiervoor is dat het bij het exportkredietverzekeringinstrumentarium om kapitaalgoederen gaat, die voornamelijk in Nederland zijn geproduceerd. Op de omstandigheden waaronder deze zijn geproduceerd is dus de Nederlandse wet- en regelgeving van toepassing.

C. Voor SENOGOM is destijds besloten om in verband met de relatief lage transactiebedragen de milieu criteria nog niet als toetsingsaspect te gebruiken. Naar aanleiding van de evaluatie van de milieutoets van het exportkredietverzekering-instrumentarium (mei 2004) is besloten om de herziene milieutoets die op 1 september 2004 in werking is getreden, ook van toepassing te laten zijn op SENOGOM.

III. Bevindingen van de evaluatie

De evaluatie betrof ten eerste de wijze van invoering van de MVO-vereisten in de verschillende regelingen. Hierbij is gekeken naar de algemene voorwaarden, aanvraagformulieren en tenderinstructies. Ook projectdossiers en jaarrapportages van EVD, FMO en Atradius aan de beleidsbepalende ministeries zijn bestudeerd.

Ten tweede is een aantal interviews gehouden onder medewerkers van de uitvoeringsorganisaties en zijn bedrijven geënquêteerd, die sinds de invoering van de MVO-vereisten gebruik hebben gemaakt van het financieel buitenland instrumentarium. De voorlopige bevindingen zijn

besproken tijdens een werkconferentie met de verschillende uitvoeringsorganisaties, bedrijven, NGO's en vakbeweging.

De bevindingen aangaande de invoering van het MVO-toetsingskader in het financieel buitenland instrumentarium zijn onder te verdelen naar 1) de inhoud van de regelingen, 2) de uitvoeringspraktijk bij Atradius DSB, EVD en FMO en 3) de ervaringen van bedrijven en andere betrokken maatschappelijke organisaties.

1. De inhoud van de regelingen

Het MVO-toetsingskader heeft zijn weerslag gevonden in de verschillende regelingen. Ten eerste betreft dit de inspanningsverklaring. Binnen alle regelingen dient de aanvrager heden ten dage ex ante schriftelijk te verklaren dat hij zich zal inspannen om de OESO-richtlijnen naar vermogen in zijn onderneming toe te passen.

Ten tweede zijn de drie specifieke MVO-vereisten opgenomen in vrijwel alle regelingen. Op basis van het MVO-toetsingskader zijn de omschrijvingen van de vereisten afgestemd op doel en aard van de verschillende instrumenten. In een aantal gevallen worden eisen gesteld die verder gaan dan de ondergrens van het MVO toetsingskader. Dit doet zich voor op milieu en sociaal terrein. Zo wordt in een aantal regelingen expliciet vereist dat het project wordt uitgevoerd in overeenstemming met milieunormen die verder gaan dan de lokale normen. Hierbij wordt verwezen naar Nederlandse, Europese of Wereldbanknormen. Bij enkele instrumenten van Ontwikkelingssamenwerking worden aanvullende voorwaarden gesteld op het gebied van beloningsstructuur en duurzame werkgelegenheidscreatie.

Wat omkoping betreft, is in alle regelingen vastgelegd dat aanvragen niet worden goedgekeurd indien er gegronde vrees bestaat dat het bedrijf zich in relatie tot het project aan omkoping schuldig heeft gemaakt of zal maken. Daarnaast is meer expliciet vastgelegd dat bij gebleken onjuiste informatievoorziening door de indiener eerder toegekende ondersteuning kan worden ingetrokken c.q. teruggevorderd.

2. De uitvoeringspraktijk bij Atradius, EVD en FMO

Atradius, EVD en FMO voorzien bedrijven die een beroep doen op de regelingen bij toezending van aanvraagformulieren van informatie over de OESO-richtlijnen en de drie specifieke vereisten. Verder wordt aan bedrijven de mogelijkheid geboden om nadere toelichting te vragen. Zonder ondertekening van de inspanningsverklaring m.b.t. de OESO-richtlijnen worden aanvragen niet in behandeling genomen. Daarnaast mag de beantwoording van schriftelijke vragen die betrekking hebben op de extra vereisten, geen twijfels oproepen over de naleving daarvan. In geval van twijfel krijgt de aanvrager gelegenheid tot een nadere toelichting en, zo nodig, tot het voorstellen van aanpassingen. Elk van de drie uitvoeringsorganisaties heeft voorbeelden genoemd van projecten waarbij de aanvragers bereid bleken en in staat waren om het milieu- of sociale gehalte ervan te verbeteren. De uitvoeringsorganisaties hebben te kennen gegeven dat moeilijk valt te beoordelen of er bij projecten sprake is van omkopingspraktijken. Op zich is corruptie een vrij algemeen verschijnsel in vele landen waarop de regelingen betrekking hebben. Het is echter niet de bedoeling om bedrijven die een beroep doen op een regeling, aan te spreken op algemene veronderstellingen omtrent de zakelijke cultuur van een land. Bij het beoordelen van financieringsaanvragen kunnen de uitvoeringsorganisaties zich alleen baseren op concrete aanwijzingen. Sinds de invoering van het toetsingskader hebben zich echter geen gevallen voorgedaan, die geleid hebben tot afwijzing van een aanvraag.

Op het gebied van monitoring is sprake van een gedifferentieerd beeld, dat zich goed laat verklaren door de uiteenlopende relatie van bedrijven met projecten. Zo heeft een bedrijf dat via een exporttransactie betrokken is bij een project, in de regel na levering geen formele verantwoordelijkheid voor de fysieke implementatie van een project. Een passieve monitoring door Atradius van het MVO-toetsingskader m.b.t. de exportkredietverzekering sluit hierbij aan, d.w.z. indien uit nadere informatie zou blijken dat een exporteur/aanvrager onjuiste informatie heeft verschaft of zich niet houdt aan hetgeen waarvoor is getekend, dan vervalt het recht op schadevergoeding uit hoofde van de verzekering. Ook bij andere regelingen op het gebied van export is in de praktijk sprake van passieve monitoring. Daar waar het gaat om samenwerkings- en investeringsregelingen, heeft het bedrijf waaraan financiering wordt verstrekt, veelal meer invloed op inhoud en uitvoering van het project. Tezamen met de meerjarige doorlooptijd van de projecten leidt dit tot een intensieve en langdurige relatie tussen bedrijf en uitvoeringsorganisatie. Toezicht op de uitvoering vindt plaats door middel van verplichte voortgangsrapporten van bedrijven en door projectbezoeken van de uitvoeringsorganisaties, ambassades of lokale consultants.

3. De ervaringen van bedrijven en maatschappelijke organisaties¹

Nederland stelt met zijn MVO-toetsingskader voor het financieel buitenland instrumentarium maatschappelijke voorwaarden aan projecten, die vele andere landen in hun financiële regelingen niet vereisen. Er zijn echter geen indicaties dat deze additionele voorwaarden de bedrijven voor wezenlijke problemen plaatsen. Slechts in sommige sectoren (bijv. baggerwerken) wordt het MVO-toetsingskader ervaren als een mogelijk ongunstige factor voor de internationale concurrentiepositie, met name ten opzichte van niet-OESO-landen. Maar veel bedrijven beschouwen deze eisen inmiddels als vanzelfsprekend. Bedrijven onderschrijven ook de perceptie van de uitvoeringsorganisaties dat het MVO-toetsingskader in een aantal gevallen aantoonbaar heeft geleid tot uit maatschappelijk oogpunt betere projecten en bewustwording. Voorzover bedrijven problemen ervaren, liggen die voornamelijk op het gebied van de administratieve lastendruk. Dit in verband met de schriftelijke verantwoording over de MVO-inspanningen (bij de aanvraag en tijdens projectuitvoering).

De ervaringen van andere maatschappelijke organisaties en vakbeweging menen dat een goede aanzet is gemaakt met het bevorderen van MVO via het financieel buitenland instrumentarium. Maar een verduidelijking van bepaalde onderdelen van het toetsingskader achten zij wenselijk. Met name de criteria voor de drie specifieke MVO-vereisten laten volgens hen ruimte voor interpretatie². Expliciet zou moeten worden gemaakt aan welke milieu en sociale voorwaarden moet worden voldaan. De NGO's en vakbeweging delen de mening van de uitvoeringsorganisaties dat het criterium van gegronde vrees van omkoping moeilijk is toe te passen. Verder vinden zij het wenselijk dat het algemene MVO-toetsingskader ook beter naar buiten moet worden gecommuniceerd bijvoorbeeld via publicaties. Bovendien menen NGO's en vakbeweging dat de expertise die zij in samenwerking met buitenlandse partnerorganisaties kunnen inbrengen t.b.v. de beoordeling van aanvragen en het toezicht op de projectuitvoering, tot nu toe onvoldoende is benut door de uitvoeringsorganisaties. Tenslotte zouden NGO's snel en praktisch willen worden geïnformeerd over door de uitvoeringsorganisaties goedgekeurde projecten. Dat zou het eenvoudiger maken om alert te zijn op eventuele tekortkomingen bij de uitvoering van projecten.³

¹ Uitkomsten Ronde tafel conferentie met bedrijven, NGO's en uitvoeringsorganisaties, december 2004.

² Onderkend wordt dat de criteria zekere marges laten. Hiervoor zijn op zich goede gronden. Hier speelt een rol dat het MVO-toetsingskader is bedoeld voor regelingen met uiteenlopende doelstellingen en onderling verschillende projecten. Ook verschillen per regeling de mogelijkheden voor de aanvrager om het MVO-gehalte van een project te bepalen. Verder mag het MVO-toetsingskader niet verplichten tot ondernemersgedrag dat in strijd is met lokale wet- en regelgeving. Bovendien is het MVO-gehalte altijd een kwestie van maatwerk, waarbij het bedrijf een eigen verantwoordelijkheid draagt.

³ Tijdens de werkconferentie (dec. 2004 met bedrijven, NGO's en de uitvoeringsinstanties) bleken de uitvoeringsorganisaties te werken aan een snelle publicatie van projecten waaraan steun is verleend, voor zover ze dat al niet deden. Tevens stonden zij open voor meer informele contacten met Nederlandse maatschappelijke organisaties en hun partners in de projectlanden.

IV. Conclusies van de evaluatie en actiepunten

- Het MVO toetsingskader is naar tevredenheid ingevoerd in de regelingen van het financieel buitenlandinstrumentarium. Daarmee is aandacht voor MVO een integraal onderdeel van de projecten die met overheidsmiddelen worden ondersteund. In de praktijk is een aantal projecten, waar nodig, uit maatschappelijk oogpunt in positieve zin bijgesteld, waarmee een redelijke zekerheid is bereikt dat zich bij dergelijke projecten geen schending van de geformuleerde eisen plaatsvindt. Met de invoering van het MVO toetsingskader in de regelingen zijn we dus op de goede weg.
- Bij sommige regelingen worden in samenhang met de doelstellingen ervan maatschappelijke voorwaarden gesteld die aanvullend zijn op het MVO-toetsingskader. Dit doet zich vooral voor bij regelingen op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Dit zijn additionele voorwaarden op het vastgestelde MVO toetsingskader.
- Bij alle regelingen is sprake van toezicht en monitoring. Er doen zich wel verschillen voor vanwege het feit dat elke regeling een ander karakter heeft. Bij alle regelingen (export, investeringen, samenwerking) is minimaal sprake van een passieve monitoring door de uitvoeringsorganisaties. Dat wil zeggen dat een vermoeden van een strijdige handelswijze met de MVO-criteria in alle gevallen leidt tot nader onderzoek en, zo nodig en waar mogelijk, tot bijsturing. De mogelijkheid om toegezegde steun in te trekken c.q. terug te vorderen, werkt hierbij als adequate stok achter de deur.
- De regelingen op het gebied van mede door de overheid gefinancierde investeringen en samenwerking kennen ook vormen van actieve monitoring door uitvoeringsinstanties in de vorm van projectbezoeken en verplichte voortgangsrapportages. Dit sluit goed aan bij de grotere verantwoordelijkheid die bedrijven, veelal hebben voor inhoud en uitvoering van projecten onder deze regelingen.
- Er zijn enige indicaties dat het MVO-toetsingskader voor het bedrijfsleven niet geheel zonder effecten is op het vlak van administratieve lastendruk en internationale concurrentiepositie. De indicaties zijn echter niet van dien aard dat aanpassing van het MVO-toetsingskader moeten worden doorgevoerd. Evenmin zijn er (internationale) ontwikkelingen die aanleiding zouden kunnen geven tot een aanscherping.
- Maatschappelijke organisaties, vakbeweging en bedrijven menen dat een goede aanzet is gemaakt met het bevorderen van MVO via het financieel buitenland instrumentarium. Een verduidelijking van bepaalde onderdelen van het toetsingskader achten zij wel wenselijk.
- De effectiviteit van het MVO toetsingskader kan aan kracht winnen door een meer structurele uitwisseling van kennis en ervaring tussen uitvoeringsorganisaties, bedrijven, departementen, NGO's en vakbeweging. De betrokken ministeries zullen er dan ook op toezien dat de dialoog tussen de uitvoerders en de betrokken organisaties in 2005 zal worden geïntensiveerd. Hierbij zal ook MVO-Nederland worden betrokken.

Actiepunten

- De criteria die ter toepassing van de drie specifieke MVO-vereisten worden gehanteerd¹, laten ruimte voor interpretatieverschillen. In 2005 zal met de uitvoerders van de verschillende instrumenten, mede op basis van opgedane praktijkervaring en internationale ontwikkelingen, onderzocht worden op welke punten het MVO toetsingskader kan worden verduidelijkt of kan worden aangepast².
- Het MVO-toetsingskader van de regering blijkt in de praktijk voor geïnteresseerden moeilijk vindbaar. Economische Zaken zal ervoor zorgen dat het MVO toetsingskader eenvoudig te vinden is op de websites (www.minez.nl en www.internationaalondernemen.nl). De andere betrokken departementen zullen op hun websites een heldere verwij-

¹ Zoals vastgelegd in de Kamerbrief van 4 mei 2001.

² Zie Hoofdstuk III.3 «Ervaringen van bedrijven en maatschappelijke organisaties».

zing maken naar die informatie. Ook de uitvoerders van de regelingen zullen de MVO vereisten van de desbetreffende regelingen op een zichtbare plek op hun website plaatsten.

- Nederlandse NGO's en de vakbeweging hebben behoefte aan snellere informatie over projecten waaraan de overheid steun heeft verleend, opdat zij hun signalerende rol t.a.v. het MVO-gehalte van projecten beter waar kunnen maken. In de komende maanden zullen met de uitvoeringsorganisaties afspraken worden gemaakt om de informatie tijdig en toegankelijk beschikbaar te maken.
- Het MVO-toetsingskader is in 2002 in de regelingen van het buitenland instrumentarium ingevoerd. Het was daarmee nu nog te vroeg om bij dit eerste onderzoek ook de MVO-effecten van de projecten die met publieke middelen zijn ondersteund, te meten en te evalueren. In 2007, dat wil zeggen 5 jaar na invoering van het MVO-toetsingskader in het financieel buitenland instrumentarium, zal dit aspect een centrale plaats krijgen in een vervolgonderzoek.